

Türk Kültürü Araştırmaları

Doğu ve Güneydoğu Anadolu —1—

Yusuf BİLGİN

Son zamanlarda; Türk kültürünün Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizdeki varlığı ile alakalı olarak, araştırmacılarımızın konuya pek yoğun olarak eğildiklerini, yakından müşahade etmekteyiz. Bunun millî bir mesele olduğunu söylemeye lüzum yok sanıyorum. Bu gayet sevindirici bir gelişmedir ve daha da hızlandırılması bir mecburiyettir.

Kişisel, yahut kolektif çalışmalarla yöreden tesbit edilip ortaya çıkarılacak Türk kültür ve folklor zenginlikleri; Türk millî birliğinin daha da pekişmesinde bir vasıta olarak önemli rol oynayacağı gibi, birtakım çıkarıcı politik çevrelerin bölge sakinleri üzerindeki sömürü çarkını da kıracaktır. Buna içtenlikle inanıyorum.

Türk kültür motiflerinin Doğu ve Güneydoğu Anadolu yörelerimizdeki varyantları üzerinde yaptığı araştırma ve incelemeleri ile tanıdığımız, Doğulu genç araştırmacı Ahmet Turan'ın, «Türk Kültürü Araştırmaları Doğu ve Güneydoğu Anadolu - I» isimli eseri, okunmaya değer önemli bir çalışmadır. Adı geçen kitap, Millî Folklor Yayınları'nın ilk kitabı olarak, kısa bir süre önce (Ocak 1991) yayımlandı ve oldukça da beğeni topladı. Eserde ele alınan konuların evvelâ Türk kültür tarihindeki yeri ve önemi vurgulandıktan sonra, Doğu Anadolu'daki varyantlarına geçiliyor ve aralarındaki paralellikler kurulmaya çalışılıyor...

Anılan kitapta yer verilen konuların dökümünü vermeyi faydalı bulmaktayım: «Türk Kültüründe Aşık Kemiği Oyunu», «Türk Folklorunda Silâh Üzerine And İçme», «Türklerde Küpeli Erkekler», «Türk Destan ve Masallarında Şekil Değiştirme Motifi», «Türk Destanlarında Yedi Sayısı», «Türk Boylarında Nevruz Geleneği», «Nev-

ruz Bayramı ve Ergenekon», «Hıdırellez: Kültür ve Bahar Bayramı», «Cenaze Törenlerinde Saç Kesme Adeti», «Düğün Törenlerinde Ocağa Saygı Adeti», «Türk Destanlarında Bir Motif: Ağızdan Alev/Ateş Çıkması», «Tunceli'de Türkistan'lı Bir Derviş: Sarı Saltuk», «Diyarbakır Ata Sözleri», «Türk Kültür ve Folklorunda Yılan Motifi». Ayrıca; esere, konuların içeriği ile ilgili olarak 23 tane resim ve şekil ile, 12 sayaflık da «dizin» ilâve edilmiştir.

Kitabın «önsöz»ündeki şu ifadelere katılmamak mümkün değildir:

«Doğu Anadolu, Türklüğün Anadolu'ya giriş kapılarındandır. Onuncu yüzyıl başlarından itibaren, dalgalar halinde, Horasan ve Türkistan'dan Anadolu'ya doğru sarkan Oğuz boylarının, ilk durağı olan bu mukaddes toprakların her karışında, 'Türklük' damgası vardır...

«Bu kutsal vatan parçasının bugünkü 'hâl-ü pür melâli'ne bakıp, farklı biçimde yorumlar getirerek buna dair temelsiz teoriler üreten câhiller zümresine, sâdece şunu sormak lâzım: En az bin yıl önceden bu mukaddes topraklara yerleşip, bu mübarek beldeleri yurt tutan Türk-Oğuz boyları, oymakları nereye gitti? Selçuklu, Saltuklu, Mengüçüklü, Sökmenli, Dılmaçlı, Artuklu, Akkoyunlu, Karakoyunlu, Eyyûbî çocukları nerede? Torunları nerede?»

Evet, gerçekten nerede?

Bu soruları, herkesin herkese haykırıp sorması gerekmez mi?

Araştırmacı-Yazar Ahmet Turan'a çalışmalarında başarılar dilerken; eserini, mutlaka okumaları dileği ile bütün Doğulu kardeşlerime önemle tavsiye ederim. (İsteme adresi: Millî Folklor Yayınları, P.K. 336 Yenişehir/ANKARA).